

Monimuotoiset perheet -verkoston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Esityksen mukaan asumistuen ehtoja kiristettäisiin, tavoitteena valtion menojen vähentäminen. Esityksen mukaan muutokset pienentäisivät asumistukea saavien kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja ja tiputtaisivat tuhansia kotitalouksia tuen saajista. Asumistuki on etuus, joka kohdentuu hyvin juuri pienituloisimpiin.

Esityksen oman vaikutusarvion mukaan: ”muutokset siis pienentäisivät merkittävästi pienituloisten lapsiperheiden tukea, ja siten **lisäisi lapsiperheiden pienituloisuutta**”. Muutokset koskevat vähintään 80 000 lapsiperhettä, noin 167 000 lasta, joista noin 107 000 asuu yksinhuoltajatalouksissa.

Verkosto on huolissaan yleisen lapsiperheköyhyyden syventymisen lisäksi erityisesti:

- yhden vanhemman perheistä
- etävanhempien tilanteista
- ero- ja kriisitilanteista, jos asumistuki poistetaan omistusasujilta, sekä
- työn ja perheen yhdistämisen haasteista.

Koska yleisen asumistuen heikennys muiden sosiaaliturvakeinojen ohella osuu erityisesti opiskelijoihin, verkosto on myös huolissaan sen vaikutuksista nuorten aikuisten lapsitoiveiden toteuttamiseen.

Verkosto huomauttaa, että **etuusjärjestelmä ei tunnista lasten vuoroasumista**. Vuoroasuvan lapsen toista kotia ja vanhempaa ei katsota lapsiperheelliseksi yleisen asumistuen saajana, vaikka lapsi asuisi kodissa puolet ajasta. Vuoroasumisen määritelmän mukaan lapsi vuoroasuu, kun hän viettää vähintään 40 prosenttia ajasta kummankin vanhemman luona. Vaikka verkosto pitää perusomavastuun kertoimien muuttamisessa hyvänä lapsen kotojen kasvattamista, aikuisen kotojen pienentäminen osuu kompensoimattomana vuoroasuvan lapsen toiseen kotiin.

Verkosto esittääkin, että **vuoroasuva lapsi huomioitaisiin molempien vanhempien ruokakunnissa yleistä asumistukea laskettaessa**.

Talous- ja työllisyysvaikutukset

Verkosto pitää ongelmallisena, että esityksen ainoana tavoitteena on valtion talouden tasapainottaminen vain valtion suorien asumistukimenojen näkökulmasta. Asumisen tuella on suuri merkitys elämän perustarpeiden toteuttamiseen ja hyvinvoinnin rakentamiseen kannalta haastavissa elämäntilanteissa. Yleisen asumistuen heikentäminen voi **lisätä valtion kustannuksia pitkällä aikavälillä** esimerkiksi kasvavina tarpeina palveluihin ja viimesijaiseen toimeentulotukeen sekä taloudellisesta epävarmuudesta johtuvana pahoinvointina.

Verkosto on huolissaan, että **Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaa yhteisvaikutusten arviointia ei ole otettu huomioon esityksessä**. Verkosto pitää välttämättömänä, että esityksen vaikutuksia ja yhtäaikaisten muiden

sosiaaliturvaheikennysten yhteisvaikutuksia seurataan, jotta mahdolliseen huono-osaisuuden syvenemiseen voidaan puuttua ajoissa.

Yleiseen asumistukeen esitettävät muutokset **vähentävät osa-aikatyötä ja pienipalkkaista työtä tekevien työssäkäyntiä, ja lisäävät toimeentulotuen tarvetta ja käyttöä**, vastoin hallituksen yleisiä tavoitteita. Verkosto näkee tämän ongelmana sekä perheiden ja lasten hyvinvoinnin että yhteiskunnallisten vaikutusten kannalta.

Osa-aikatyö on monessa yhden vanhemman perheessä ainoa mahdollisuus työllistyä ja pysyä työelämässä. Esimerkiksi lasten kasvaessa voivat mahdollisuudet siirtyä kokoaikatyöhön lisääntyä. Tukileikkausten vaarana on, että osa-aikatyön hankaloituessa vanhempi jää kokonaan työelämän ulkopuolelle, mikä on haitallista sekä perheen toimeentulolle, vanhemman myöhemmälle työuralle että yleiselle yhteiskunnan työllisyydelle. Runsaiden ja nopeiden tukileikkausten aiheuttama toimeentulon epävarmuus myös lisää stressiä, huolta ja pahoinvointia jo valmiiksi haastavissa elämäntilanteissa.

Esityksen tavoitteena on kannustaa vastaanottamaan kokoaikatyötä, vaikka sen omassa vaikutusarviossa todetaan, että ”muutosten kokonaisvaikutukset työllisyyteen ovat vähäisiä”. Tosiasiassa **monessa elämäntilanteessa kokoaikatyötä ei yksinkertaisesti ole vastaanotettavaksi**, tai sitä ei pystytä vastaanottamaan. Tällöin esityksen muutokset yksiselitteisesti ajavat ihmisiä taloudellisesti entistä heikompaan tilanteeseen.

Lapsiperheköyhyys ja yhden vanhemman perheet

Monimuotoiset perheet -verkosto on huolissaan esityksen vaikutusarvion toteamasta lapsiperheköyhyyden lisääntymisestä. Esityksen muutokset tipauttavat myös monia kokonaan asumistuen piiristä alle vuoden varoitusajalla, mikä on omiaan lisäämään perheiden kokemaa huolta ja epävarmuutta tulevaisuudesta.

Verkosto toivookin, että mikäli esitys hyväksytään, sen **voimaantuloa siirrettäisiin esimerkiksi alkamaan aikaisintaan 1.1.2025**. Näin perheet saisivat riittävästi aikaa varautua tuleviin muutoksiin ja hakea apua esimerkiksi hyvinvointialueelta tai kunnan asumisneuvonnasta.

Verkosto on erityisen huolissaan yhden vanhemman perheistä, koska heikennykset kohdistuvat perheen ainoaan aikuiseen ja hänen tuloihinsa.

Asumistukea voivat tarvita kokoaikaisissa pienipalkkaisissa töissä kokopäiväisesti jo käyvät. Kuten esityksessä todetaan, sen ”vaikutukset kohdistuvat sekä saajamäärien että tuen tason keskimääräisten muutosten osalta muita ryhmiä voimakkaammin työssäkäyviin ja yksinhuoltajiin”, joista enemmistö on naisia.

Esitys on erityisen haitallinen naisvaltaisella pienipalkkaisella alalla työskentelevälle yksinhuoltajalle. Tulojen lisääminen voi olla käytännössä mahdotonta. Perheen ainoan vanhemman huoli toimeentulosta voi myös lisätä merkittävästi lasten pahoinvointia.

Esitys tulee lisäämään toimeentulotuen käyttöä erityisesti yksinhuoltajaperheissä. Hallitusohjelman tavoitteena on kuitenkin toimeentulotuen saajien vähentäminen, minkä kanssa yleisen asumistuen heikennykset ovat ristiriidassa.

Esityksen mukaan ”lapsiperheköyhyyden eri mittarit yhdistyvät usein vanhempien vajaatyöllisyyteen”. Esityksen oletus on, että tukea leikkaamalla vanhemmat työllistyvät. Kokoaikatyöllistymisen esteitä voi kuitenkin olla useita: kokoaikatyötä ei välttämättä ole lainkaan tarjolla tai sellaista ei voida ottaa vastaan esimerkiksi vanhemman työkyvyn tai lapsen erityistarpeiden vuoksi.

Etävanhemmat

Vanhempi, jonka luona lapsi ei ole kirjoilla, lasketaan yleisen asumistuen saajissa yksinasuvaksi. Etävanhemmalla on kuitenkin usein lapsesta kuluja ja esimerkiksi asumistuki lapsellekin sopivaan kotiin, hänen muun elinympäristönsä lähellä, voi olla erittäin tärkeä niin lapsen kuin koko perheen hyvinvoinnin ja arjen kannalta.

Vuoroasuva lapsi olisi verkoston mielestä huomioitava molempien vanhempien ruokakunnissa yleistä asumistukea laskettaessa, ei vain siinä osoitteessa, jossa lapsi on virallisesti kirjoilla. Vuoroasumisen määritelmän mukaan lapsi vuoroasuu silloin, kun hän viettää vähintään 40 prosenttia ajastaan kummankin vanhemman luona. Vuoroasuvista lapsista syntyy pysyviä asumiskuluja, vaikka he eivät asu kokoaikaisesti vanhemman kanssa. Vuoroasuva lapsi tarvitsee hyvinvointinsa tueksi oman tilan; hän ei voi olla omassa kodissaan sohvalla asuva vierailija.

Tämän vuoksi verkosto esittää, että vuoroasuva lapsi, joka viettää vähintään 40 prosenttia ajastaan kummankin vanhemman luona, huomioidaan molempien vanhempien ruokakunnissa yleistä asumistukea laskettaessa. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi lisäämällä **Asumistukilain 4 § toisen momenttiin:**

”Samaan ruokakuntaan kuuluvaksi lasketaan myös kunnan toimielimen tai hyvinvointialueen vahvistaman sopimuksen mukaisen tai tuomioistuimen päätöksen mukaisesti kodissa vuoroasuva eli vähintään 40 prosenttia ajastaan viettävä lapsi.”

Erotilanteet ja muut kriisitilanteet

Asumistuen poisto omistusasujilta, erityisesti asuntojen mennessä huonosti kaupaksi, voi aiheuttaa hyvin vaikeita taloudellisia tilanteita ja inhimillistä kärsimystä esimerkiksi perheissä, joiden vanhemmat ovat eroamassa tai äskettäin eronneet.

Omistusasujan asumistuki voi myös olla erittäin tarpeellinen, jos toinen vanhempi yllättäen menehtyy.

Omistusasunto on monesti edullisempi vaihtoehto asua kuin vuokra-asunto, etenkin pääkaupunkiseudulla ja monen lapsen perheissä, joissa tilaa tarvitaan enemmän. Jos omistusasujilta poistetaan mahdollisuus yleiseen asumistukeen, saattaa siitä seurata se, että perhe ja lapset joutuvat muuttamaan omasta kodistaan kalliimpaan vuokra-asuntoon, johon

maksetaan asumistukea enemmän kuin omistusasuntoon olisi aiemmin maksettu. Lisäksi asunnot eivät tällä hetkellä mene nopeasti kaupaksi, mikä saattaa aiheuttaa perheille isoa lovea toimeentuloon, jos pahimmillaan vuosien myyntiaikana ei saa asumistukea.

Vanhempien erotessa lasten turvallisuuden tunteelle on usein tärkeää, jos toisen vanhemman koti ja näin lastenkin koti jää perheen aiempaan asuntoon. Erossa lapselle tulee muutenkin käsiteltäväksi paljon muutoksia. Koska erossa myös vanhemman toimeentulo useimmiten alenee, niin asumistuen poisto omistusasunnosta vaikuttaisi monesti siihen, että perheen aiempaan kotiin ei pysty kumpikaan vanhemmista jäämään. Lisäksi erotilanne saattaa kriisiytyä, jos omistusasuntoa ei saada myytyä. Kulut asunnosta juoksevat, eikä ex-puolisoilla ole mahdollisuutta tästä syystä muuttaa erilleen. Tällainen pitkittynyt tilanne ei ole millään tavoin lapsen, eikä myöskään vanhempien etu. Se kuormittaa myös palvelujärjestelmää.

Monimuotoiset perheet -verkosto ei kannata yleisen asumistuen poistoa omistusasujilta.

Työn ja perheen yhteensovittaminen

Hallitusohjelma sisältää kirjauksia muun muassa työn ja perheen yhteensovittamista tukevien palveluiden kehittämisestä siten, että lapsiperheiden vanhempien työllistymisen esteitä poistuu, matalan kynnyksen perhepalveluiden kehittämisestä, perhekeskustoimintamallin hyödyntämisestä, varhaisen tuen ja moniammatillisen lapsiperhetyön lisäämisestä sekä lastensuojelun avopalveluita painottavan palvelurakenteen edistämisestä.

Suurin osa tästä palvelukehityksestä näyttää asettuvan hyvinvointialueiden vastuulle, ja onkin ristiriidassa hyvinvointialueiden erittäin tiukan rahatilanteen kanssa. Hallitusohjelman palvelukehittämisestä ei toistaiseksi ole konkretiaa, ja sen taloudelliset edellytykset vaikuttavat heikoilta.

Verkosto toteaaakin, että muutoksia tulisi tehdä päinvastaisessa järjestyksessä; parantaa ensin palveluita ja tiukentaa etuuksien ehtoja vasta, mikäli paremmat palvelut itsessään eivät saa aikaan toivottua talous- ja työllisyyskehitystä pitkällä aikavälillä.

Perheellistyminen ja opiskelijat

Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän yhteisvaikutusarvion mukaan yhtä aikaa toteutettavat sosiaaliturvan leikkaukset osuvat erityisen haitallisesti opiskelijoiden toimeentuloon.

Monimuotoiset perheet -verkosto on huolissaan toimeentulon kiristymisen siirtävän lapsitoiveiden toteuttamista entistä pidemmälle tulevaisuuteen opiskelijoiden ja nuorten aikuisten osalta.

Nuori aikuisuus olisi ihmisen hedelmällisyyden kannalta paras aika perheellistymiseen, ja lapsitoiveiden toteuttaminen vaikeutuu iän myötä. Perheellistymisen ja lapsiperhe-elämän tulisi olla mahdollista ja kannustettua myös opiskelijana ja nuorena aikuisena.

Lähteitä

[Sosiaali- ja terveysministeriö: Vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointi](#)

[Lapsiasia-valtuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvio-esityksestä sosiaaliturvan muutosten yhteisvaikutusten sekä hoitoon pääsyn \(ml. mielenterveys-palvelut\) näkökulmasta](#)

Lisätietoja:

Emma Kolu
Johtava asiantuntija
Monimuotoiset perheet -verkosto
050 302 4948
emma.kolu@monimuotoisetperheet.fi

Monimuotoiset perheet -verkosto

Kymmenen suomalaisen perhejärjestön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat Adoptioperheet ry, kahden kulttuurin perheiden Familia ry, KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry, Lapsettomien yhdistys Simpukka ry, Perhehoitoliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Suomen Monikkoperheet ry, Suomen nuoret lesket ry, Suomen Uusperheiden Liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Edustamme yhteensä yli kolmasosaa suomalaisista perheistä.

www.monimuotoisetperheet.fi